

Сумський державний педагогічний університет імені А.С. Макаренка

Природничо-географічний факультет

Кафедра загальної та регіональної географії

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Декан природничо-географічного факультету

Г.Я.Касьяненко
« 30 » серпня 2019 р.

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Фізична географія України

галузь знань: 10 Природничі науки

спеціальність: 106 Географія

освітньо-професійна програма: Географія

мова навчання: українська

Погоджено науково-методичною комісією природничо-географічного факультету

« 30 » серпня 2019 р.

Голова

(Міронєць Л.П., к.пед.н, доцент)

Розробник: Корнус Анатолій Олександрович кандидат географічних наук, доцент кафедри загальної та регіональної географії

Робоча програма розглянута на засіданні кафедри загальної та регіональної географії
Протокол № 1 від “29” серпня 2019 року.

Завідувач кафедри

Корнус О.Г., канд. геогр. наук, доцент

Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Освітній ступінь	Характеристика навчальної дисципліни		
		денна форма навчання		
Кількість кредитів – 8	бакалавр	Обов'язкова		
		Рік підготовки:		
3-й				
Семестр				
5-й		6-й		
Лекції				
30 год.		22 год.		
Практичні, семінарські				
Лабораторні				
30 год.		22 год.		
Самостійна робота				
56 год.		72 год.		
Консультації				
4 год.		4 год.		
Вид контролю				
залік	екзамен			
Загальна кількість годин – 240 5 семестр – 120 год. 6 семестр – 120 год.				

1. Мета вивчення навчальної дисципліни

Метою вивчення навчальної дисципліни є формування у студентів знань, вмінь та навичок, які давали б можливість майбутньому вчителю володіти знаннями загальних особливостей компонентів природи України, ландшафтної структури і фізико-географічного районування, розумітися у сучасних екологічних проблемах України.

Згідно з вимогами освітньо-професійної програми студенти повинні оволодіти наступними **програмними компетентностями**:

ЗК 1. Здатність навчатися протягом усього життя в контексті неперервної фахової підготовки і соціального життя, вдосконалювати й розвивати свій інтелектуальний і загальнокультурний рівень з високим рівнем самостійності.

ЗК 2. Здатність критично осмислювати основні світоглядні теорії і принципи у навчанні та професійній діяльності.

ЗК 5. Здатність здійснювати аналіз, синтез, оцінювання ситуації та/або завдання з метою виявлення шляхів для розв'язування та випрацювати рішення.

ПК 1. Здатність використовувати фундаментальні основи різних парадигм природничої та суспільної географії, знання основних географічних теорій та законів, історії розвитку географічних досліджень та ідей для з'ясування географічних особливостей природи Землі, розміщення населення і господарства.

ПК 2. Здатність формулювати, аналізувати та синтезувати рішення наукових проблем на абстрактному рівні шляхом декомпозиції їх на складові із застосування географічних знань, постійно оновлювати та накопичувати власні знання з природничої та суспільної географії.

ПК 3. Здатність будувати відповідні моделі природних та суспільних географічних явищ, досліджувати їх для отримання нових висновків та поглиблення розуміння особливостей функціонування природних комплексів.

ПК 4. Здатність працювати з різними типами географічних даних (текстовими, картографічними, графічними, числовими, тощо), впроваджувати та використовувати комп'ютерні програми для роботи з ними.

ПК 7. Здатність формулювати нові гіпотези та наукові задачі у галузі географії, вибирати належні напрями і методи для їх розв'язку, беручи до уваги наявні ресурси.

ПК 8. Здатність сприймати новоздобуті знання з природничої та суспільної географії й інтегрувати їх із уже наявними.

ПК 9. Здатність самостійно досліджувати, аналізувати просторово-часові параметри організації природи, населення та господарства і взаємозв'язків між ними.

ПК 11. Здатність до планування, організації та проведення досліджень, узагальнень матеріалів польових та лабораторних спостережень, звітування про їхні результати.

ПК 13. Здатність використовувати професійно профільовані знання в галузі географії для розв'язання професійних задач.

2. Передумови для вивчення дисципліни

Перед вивченням навчальної дисципліни студенти мають оволодіти знаннями з геології, метеорології та кліматології, геоморфології, географії ґрунтів з основами ґрунтознавства, картографії з основами топографії.

3. Результати навчання за дисципліною

<p>Знання</p>	<p>ПРЗ 1. ПРЗ 3. ПРЗ 5. ПРЗ 8.</p>	<p>Визначає зміст базових понять з теорії географії, організації господарської діяльності, а також світоглядних та суміжних наук.</p> <p>Демонструє знання та розуміння на базовому рівні можливостей використання комп'ютерних інформаційних системи, гіс-технологій в географічних науках.</p> <p>Аналізує природно-ресурсний та інші види господарського потенціалу території, визначає основні форми і види продуктивних сил, розуміє їх поділ.</p> <p>Визначає склад та основні закономірності географічної оболонки на різних просторово-часових рівнях.</p>
<p>Уміння</p>	<p>ПРУ 1. ПРУ 3. ПРУ 4. ПРУ 6. ПРУ 7. ПРУ 8. ПРУ 9.</p>	<p>Застосовує методи досліджень природничих і суспільних наук, інформаційних технологій тощо при вивченні формування і розвитку об'єктів і процесів географічної оболонки.</p> <p>Оцінює ресурсний або рекреаційний потенціал територій (регіонів) з метою їх подальшої організації, планування, прогнозування та рекреаційно-туристичного освоєння з використанням сучасних методів наукових досліджень та інформаційно-телекомунікаційних технологій.</p> <p>Аналізує територіальну організацію суспільства, концепції територіальних структур, склад і будову природних географічних об'єктів і регіональних систем на різних просторово-часових рівнях.</p> <p>Здійснює історико-географічне дослідження території, надає фізико- та економіко-географічну характеристику регіонів, розкриває специфіку регіонального розвитку, оцінює рівень розвитку окремих держав або регіонів.</p> <p>Використовує інформаційні технології та картографічні моделі в галузі географічних наук.</p> <p>Володіє навичками комплексного фізико- та суспільно-географічного аналізу територій.</p> <p>Вміє аргументувати основні ідеї та розпізнати важливу наукову інформацію, виявляє проблемні ситуації і пропонує шляхи їх розв'язання.</p>
<p>Комунікація</p>	<p>ПРА 1. ПРА 2.</p>	<p>Уміє вчитися упродовж життя і вдосконалює з високим рівнем автономності здобуті під час навчання компетентності.</p> <p>уміє діяти у відповідності з принципами соціальної відповідальності та громадянської свідомості.</p>

4. Критерії оцінювання результатів навчання

Бали	Критерії оцінювання навчальних досягнень студента
90-100	Глибоко і міцно засвоїв програмний матеріал з навчальної дисципліни; вичерпно, послідовно, грамотно і логічно його викладає. Прогнозує і передбачає подальший хід явища, описує можливі наслідки, результати, що впливають з наявних даних. на основі проблемної ситуації, виділяє проблему, конструє гіпотези і перевіряє їх. При цьому студент не має утруднень при відповідях на видозмінені завдання, вільно справляється із класифікаціями, типологіями та іншими видами застосування знань, показує знайомство з монографічною літературою, правильно обґрунтовує прийняті рішення, володіє різнобічними навичками і прийомами виконання практичних робіт, володіє в повному обсязі специфічним поняттєво-термінологічним апаратом навчальної дисципліни.
82-89	Твердо знає програмний матеріал, грамотно й по суті викладає його; який не допускає суттєвих неточностей у відповідях на питання, правильно застосовує теоретичні положення при вирішенні практичних питань і задач, впевнено володіє необхідними навичками і прийомами їх виконання, коректно встановлює причинно-наслідкові зв'язки.
74-81	Знає програмний матеріал, грамотно й по суті викладає його, але допускає деякі неточності під час відповіді; правильно застосовує теоретичні положення при вирішенні практичних питань і задач, володіє необхідними навичками і прийомами їх виконання. Самостійно відтворює знання з елементами перетворення. Застосовує їх у видозмінених, але близькій до типової ситуації, однак потребує допомоги викладача. Дає свою власну інтерпретацію матеріалу (пояснення, короткий виклад). Уміє встановлювати причинно-наслідкові зв'язки, здійснює перенесення дій.
64-73	Має знання лише основного матеріалу, але не засвоїв його окремих деталей, допускає неточності, недостатньо правильні формулювання, порушення послідовності у викладі програмного матеріалу і відчуває утруднення при виконанні практичних робіт і розв'язанні задач.
60-63	Самостійно відтворює інформацію та застосовує її у типовій ситуації, але при цьому виявляє невпевненість у своїх діях. На основі фактів робить висновки, але за допомогою викладача, намагається зробити звіт про виконані дії.
35-59	Не знає більшої частини програмного матеріалу, допускає суттєві помилки; не володіє у достатньому обсязі поняттєво-термінологічним апаратом науки; невпевнено, із помилками виконує практичні завдання; не вміє наводити приклади із життя та встановлювати причинно-наслідкові зв'язки; відтворює інформацію лише на основі зовнішньої підказки.
1-34	Має загальне уявлення про навчальну дисципліну, знання програмного матеріалу носить фрагментарний характер, відповіді на запитання дає «так» чи «ні».

Розподіл балів, які отримують студенти для заліку (5-й семестр)

Поточний контроль										Разом годин	Загальна сума
РОЗДІЛ 1					РОЗДІЛ 2						
T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7	T8	T9	T10	60	100
6	6	6	6	6	6	6	6	6	6		
Самостійна робота											
3	3	3	3	4	4	5	5	5	5	40	

для екзамену (6-й семестр)

Поточний контроль												Разом	Сума	Підсумковий (екз.)	Загальна сума
РОЗДІЛ 1						РОЗДІЛ 2									
T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7	T8	T9	T10	T11	T12	40	75	25	100
5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5				
Самостійна робота															
2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	3	2	25			

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою
90 – 100	A	відмінно
82 – 89	B	добре
74 – 81	C	
64 – 73	D	задовільно
60 – 63	E	
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання
1 – 34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

5. Засоби діагностики результатів навчання

Запитання і завдання поточного контролю з навчальної дисципліни

«Фізична географія України»

«Україна та її географічні дослідження»

I варіант

I рівень (6 x 0,5 бала = 3 бала).

Виберіть тільки одну правильну відповідь.

- Вкажіть країну, з якою Україна не має спільного кордону:
а) Словаччина; б) Угорщина; в) Чехія; г) Польща.
- Виберіть джерело географічної інформації, яке дає уявлення про розташування географічних об'єктів на Землі:
а) підручник; б) географічна карта; в) географічний словник; г) енциклопедія.
- Топографічні карти належать до:
а) загальногеографічних; б) тематичних.
- Основна частина території України розташована у... годинному поясі:
а) першому; б) другому; в) третьому; г) четвертому.
- Ґрунти України досліджував:
а) П. Чубинський; б) В. Докучаєв; в) В. Вернадський; г) П. Тутковський.
- Кримська область була включена до складу України у:
а) 1945 році; б) 1939 році; в) 1954 році; г) 1991 році.

II рівень (3 x 1 бал = 3 бала).

1. Виберіть всі правильні твердження:

- 1922 р. східна частина України (УРСР) входить до складу СРСР;
- 1945 р. до України приєднується Закарпаття;
- 1952 р. до України приєднуються її західні землі.

2. Знайдіть помилку:

- спостереження – найдавніший метод дослідження, який не потребує втручання у процес або розвиток явища самого дослідника;

- б) топографічна карта – карта малого масштабу, яка зображує невеликі ділянки поверхні;
в) місцевий час – це дійсний час меридіану відповідної місцевості.
3. Оберіть дослідників античних часів:
а) Геродот; б) П.Тутковський; в) Страбон; г) К.Птоломей; д) Гіппократ; е) К.Воблий.

III рівень (2 x 1,5 бала = 3 бала).

1. **Встановіть відповідність між географічними поняттями та їхніми визначеннями:**
1. Азимут;	А – зменшене узагальнене зображення земної поверхні на площині, виконане у масштабі, з урахуванням кулястої форми Землі;
2. Відносна висота місцевості;	Б – висота місцевості над рівнем моря;
В – перевищення однієї точки місцевості над іншою;
3. Географічна карта;	Г – ступінь зменшення відстаней на карті порівняно з дійсними відстанями;
4. Масштаб	Д – кут між напрямом на північ і на якийсь об'єкт.
2. **Підбери пару:**
1. Північ;	А – с. Червона Зірка;
2. Південь;	Б – с. Добровеличківка;
3. Захід;	В – мис Сарич;
4. Схід.	Г – с. Грем'яч;
Д – м. Чоп.

IV рівень (1 x 3 бала = 3 бала).

1. Охарактеризуйте основні риси ФГП України та поясніть, у чому їх вигідність.
2. Поясніть, для чого створюються різні за масштабом та змістом географічні карти.

**Тестовий контроль з теми:
«Україна та її географічні дослідження»
II варіант**

I рівень (6 x 0,5 бала = 3 бала).

Виберіть тільки одну правильну відповідь.

1. Вкажіть країну, з якою Україна має спільний кордон по річці Дунай:
а) Румунія; б) Угорщина; в) Молдова; г) Польща.
2. Картографічні проекції за характером спотворень бувають:
а) рівнокутні; б) циліндричні; в) конічні; г) азимутальні.
3. Великомасштабні карти, на яких зображено малі ділянки земної поверхні:
а) топографічні; б) тематичні.
4. На території України час другого поясу називають:
а) київським; б) гринвіцьким; в) західноєвропейським.
5. Родовища кам'яного вугілля у Донбасі відкрив у 1721 році:
а) Г. Капустін; б) В. Докучаєв; в) Пліній Старший; г) П. Паллас.
6. Проголошення незалежності України відбулося у:
а) 1945 році; б) 1985 році; в) 1996 році; г) 1991 році.

II рівень (3 x 1 бал = 3 бала).

1. **Виберіть всі правильні твердження:**

- а) державна територія України сформувалася внаслідок довготривалих історичних процесів;
б) на думку більшості істориків, формування укр. етносу припадає на XV-XIX ст.;
в) територія України розташована у двох годинних поясах.

2. **Знайдіть помилку:**

- а) адміністративно-територіальний устрій – поділ території країни на частини з метою вигідності управління та урахуванням особливостей кожної частини;
б) карта – це зменшене та узагальнене зображення земної поверхні на площині у певному масштабі;

в) поясний час – це час у межах певного меридіану.

3. **Оберіть** вчених, які були засновниками АНУ:

а) В.Вернадський; б) П.Чубинський; в) П.Тутковський; в) К Птоломей; г) К. Воблий.

III рівень (2 x 1,5 бала = 3 бала).

1. **Знайдіть відповідність між способами зображення Землі та їхнім змістом:**

1) космічний знімок;	А – зменшена модель Землі;
2) глобус;	Б – зменшене зображення земної поверхні на площині;
3) карта;	В – фотографія Землі, зроблена з літака;
4) план.	Г – фотографія Землі, зроблена із супутника;
	Д – креслення невеликої ділянки місцевості, виконане у великому масштабі та за допомогою умовних знаків.

2. **Підбери пару:**

1) північ;	А – Польща;
2) південний захід	Б – Білорусь;
3) північний захід;	В – Росія;
4) схід;	Г – Молдова.
5) південний схід.	

IV рівень (1 x 3 бала = 3 бала).

1. Чому по всій території України діє єдиний київський час?
2. Проаналізуйте геополітичне положення України.

Тестовий контроль з тем: «Тектонічні структури. Геологічна будова. Рельєф. Геоморфологічна будова. Мінерально-сировинні ресурси»

I варіант

I рівень (6 x 0,5 бала = 3 бала).

Виберіть тільки одну правильну відповідь

1. Територія України розташована на ... платформах:
а) 1; б) 2; в) 3; г) 4.
2. Територія Херсонської області складена породами:
а) докембрійського періоду; б) палеогенового періоду;
в) неогенового періоду; г) четвертинного (антропогенного) періоду.
3. Площа рівнин в Україні становить ... %
а) 70; б) 20; в) 90; г) 95; д) 5.
4. Найбільш давньою тектонічною структурою України є:
а) Дніпровсько-Донецька западина; б) Український щит
в) Причорноморська западина.
5. Вища точка рівнинної території України знаходиться на:
а) Донецькому кряжі; в) Хотинський височині;
б) Приазовський височині; г) Подільській височині.
6. Більш висока частина України це:
а) правобережна; б) лівобережна; в) північна; г) південна.

II рівень (3 x 1 бал = 3 бала).

Виберіть декілька правильних відповідей.

1. До платформених структур відносяться:
а) плити; б) щити; в) складчатості; г) платформи.
2. Зараз активно експлуатується та в перспективі будуть активно розвиватися райони видобутку нафти та газу:
а) Карпатський; б) Дніпровсько-Донецький; в) Причорноморський.
3. **Вставте пропущені слова в речення:** Найвища точка України розташована в ... горах. Її назва..., висота становить... м. Вершини цих гір називаються... Ці гори складаються з ... хребтів.

III рівень (2 x 1,5 бала = 3 бала).

1. Встановіть відповідність між корисними копалинами та місцем їх видобутку:

1. Калійна сіль	А) Сиваське;	Б) Стебниківське;
2. Кам'яна сіль	В) Слов'янське;	Г) Калуш-Голинське;
	Д) Роменське.	

2. Встановіть відповідність між походженням та формами рельєфу:

1. Водно-ерозійні	А) воронки;	Е) печери;
	Б) яри;	Ж) поди.
2. Суфозійні	В) шахти;	
	Г) балки;	
3. Карстові	Д) степові блюдця;	

IV рівень (1 X 3 бала = 3 бала).

1. Дайте оцінку забезпеченості України кожною групою корисних копалин.
2. Чому антропогенні форми рельєфу більш поширені на сході України?
3. Доведіть, що акумуляція і денудація є протилежними, але взаємопов'язаними процесами.

Тестовий контроль з тем: «Тектонічні структури. Геологічна будова. Рельєф.

Геоморфологічна будова. Мінерально-сировинні ресурси »

II варіант

I рівень (6 x 0,5 бала = 3 бала).

Виберіть тільки одну правильну відповідь.

1. На території України є... складчасті споруди:
а) 1; б) 2; в) 3; г) 4.
2. Щит це ...
а) складчаста споруда; б) вихід кристалічного фундаменту на поверхню;
в) кристалічний фундамент перекритий товстим шаром осадових порід.
3. В якій частині України поширені найдавніші гірські породи:
а) західній; б) східній; в) південній; г) центральній.
4. Площа гір в Україні становить ... %
а) 70; б) 20; в) 90; г) 95; д) 5.
5. Найвища точка України розташована:
а) у Кримських горах; б) в Українських Карпатах; в) на Хотинській височині.
6. Більш низька частина України це ...
а) правобережна; б) лівобережна; в) північна; г) південна.

II рівень (3 x 1 бал = 3 бала).

Виберіть декілька правильних відповідей.

1. Територія України знаходиться на території платформ:
а) Карпатської; б) Східноєвропейської; в) Герцинської;
г) Західноєвропейської; д) Кримської.
2. До кам'яновугільних басейнів України належать
а) Донецький; б) Дніпровський; в) Львівсько-Волинський.

3. Вставте пропущені слова в речення:

Кримські гори розташовані у ... частині України, їх найвища точка ...
Вона має висоту ... м. Вершини гір називаються... Гори складаються з... хребтів.

III рівень (2 x 1,5 бала = 3 бала).

1. Встановіть відповідність між корисними копалинами та басейнами їх видобутку:

1. Залізна руда	А) Криворізький;
	Б) Керченський;
	В) Велико-Токмацький;

2. Марганцева руда
(манган)

Г) Кременчуцький;
Д) Нікопольський;
Е) Білозерський.

2. **Встановіть відповідність між походженням та формами рельєфу:**

1. Водно-льодовикові

а) коси; е) пляжі.

2. Еолові

б) ози;

в) цирки;

3. Морські акумулятивні

г) піщані пагорби;

д) кари;

IV рівень (1 x 3 бала = 3 бала).

1. Чому землетруси в Україні відбуваються тільки в західній і південній частині? Відповідь обґрунтуйте.
2. Чому металеві корисні копалини більш поширені в центральній частині України?
3. Чи згодні ви з твердженням, що існує тісний взаємозв'язок між тектонічною будовою земної кори і рельєфом? Відповідь обґрунтуйте.

**Тестовий контроль з теми:
«Клімат. Внутрішні води України»
I варіант**

I рівень (6 x 0,5 бала = 3 бала).

Виберіть тільки одну правильну відповідь.

1. Основний кліматичний пояс, у якому розташована Україна:
а) арктичний; в) субтропічний;
б) помірний; г) тропічний.
2. Найбільша континентальність клімату характерна для міста:
а) Луганськ; в) Ужгород;
б) Вінниця; г) Чернігів.
3. На території України переважають вітри:
а) північні; в) східні;
б) західні; г) південні.
4. Витік Дніпра розташований:
а) на Середньоруській височині; в) на Донецькому кряжі;
б) на Валдайській височині; г) на Приазовській височині.
5. Які річки беруть свій початок у Карпатах:
а) Дністер, Уж, Прип'ять, Тиса;
б) Дністер, Тиса, Прут, Черемош;
в) Дніпро, Інгулець, Прип'ять, Уж;
г) Тиса, Черемош, Південний Буг, Прут.
6. Вкажіть, скільки водосховищ побудовано на Дніпрі:
а) 3; б) 6; в) 7; г) 9.

II рівень (3 x 1 бал = 3 бала).

1. **Доповніть визначення:** Найменша водність річища, що зумовлена зменшенням надходженням води від джерел живлення – це
2. **Закінчіть речення:**
Трансформація повітряних мас це
3. Виберіть назви приток які належать р. Дніпро:
а) Прут, б) Десна, в) Самара, г) Уж, д) Салгир, е) Рось, ж) Тетерів, з) Інгулець, і) Міус, к) Збруч.

III рівень (2 x 1,5 бала = 3 бала).

1. **Накресліть схему циклону.** Яку погоду він зумовлює?
2. **Встановіть співвідношення між колонками:**
Озера Улоговини
1) Світязь А) Залишкові

2) Синевір	Б) Лиманні
3) Саки	В) Загатні
4) Куяльник	Г) Дельтові
5) Китай	Д) Карстові

IV рівень (1 x 3 бала = 3 бала).

1. Чим пояснити, що на більшій частині території України опади випадають влітку, а на Південному березі Криму – взимку?
2. Чи змінився гідрологічний режим Дніпра у зв'язку з будовою великих водосховищ?
3. Чому по забезпеченості водними ресурсами на одного мешканця Україна займає одне із останніх місць у Європі? Відповідь повністю обґрунтуйте.

**Тестовий контроль з теми:
«Клімат. Внутрішні води України»**

II варіант

I рівень (6 x 0,5 бала = 3 бала).

Виберіть тільки одну правильну відповідь.

1. На формування клімату України впливають такі повітряні маси:

а) помірні;	в) субтропічні;
б) атлантичні;	г) антарктичні.
2. Найтеплішим регіоном України є:

а) Закарпаття;	в) Херсонщина;
б) Південний берег Криму;	г) Карпати.
3. Вкажіть регіон України, для якого притаманні посухи, суховії, пилові бурі:

а) степ;	в) Закарпаття;
б) лісостеп	г) Полісся.
4. Дніпро протікає по території:

а) України та Росії;	б) України, Росії, Білорусі;
в) України і Молдови;	г) України, Білорусі, Молдови.
5. Яка річка України перетинає сім областей:

а) Дніпро;	в) Дунай;
б) Дністер;	г) Південний Буг.
6. Найпоширенішим типом боліт в Україні є:

а) верхові;	в) перехідні;
б) низинні;	г) притерасні.

II рівень (3 x 1 бал = 3 бала).

1. **Розташуйте міста** України – Луцьк, Суми, Донецьк, Херсон, Черкаси – у порядку збільшення на їх території кількості опадів.

2. **Доповніть визначення:** Високе і тривале водопілля, під час якого вода виходить з річища і затоплює заплаву – це ...

3. **Закінчіть речення:**

Основною характеристикою водних ресурсів є середня багаторічна величина...

III рівень (2 x 1,5 бала = 3 бала).

1. **Накресліть схему** антициклону. Яку погоду він зумовлює?

2. **Встановіть співвідношення між колонками:**

<i>Озера</i>	<i>Улоговини</i>
1) Донузлав	А) Дельтові
2) Бребенескул	Б) Залишкові
3) Ялпуг	В) Льодовикові
4) Слов'янські (Донбас)	Г) Вулканічні
5) Синє (Закарпаття)	Д) Карстові

IV рівень (1 x 3 бала = 3 бала).

1. На конкретних прикладах доведіть вплив клімату на господарську діяльність людини.

2. Чому вважають, що будівництво водосховищ завдало більше шкоди, ніж користі?
3. Чому більшість річок України належать до Азово-чорноморського басейну?
Відповідь повністю обґрунтуйте.

**Тестовий контроль з теми:
«Ґрунти. Рослинний і тваринний світ. ПТК рівнин»
I варіант**

I рівень (6 x 0,5 бала = 3 бала).

Виберіть тільки одну правильну відповідь.

1. Від загальної площі України, площа території лісостепу становить:
а) 20%; б) 34%; в) 40%; г) 44%.
2. Вкажіть назву найнижчої за рангом одиниці фізико-географічного районування:
а) зона; б) область; в) країна; г) підзона.
3. Вкажіть, чим пояснюється велика різноманітність ґрунтів у лісостеповій зоні:
а) відсутністю хижаків; в) родючістю ґрунтів;
б) наявністю різноманіття рослин; г) теплим кліматом.
4. Солонці, солончаки, солоді найпоширенні у ...
а) Карпатах; в) Поліссі;
б) Криму; г) Причорномор'ї.
5. Назвіть нехарактерну рису степової зони:
а) річкова сітка розвинена слабо;
б) застосовують регульоване зрошення, засолення ґрунтів;
в) характерні види тварин – лось, олень, рись;
г) різнотравно-злакові, злакові, полиново-злакові угруповання.
6. Заходи, спрямовані на відновлення родючості ґрунтів, називають:
а) ерозією; б) меліорацією; в) рекультивацією; г) рекреацією.

II рівень (3 x 1 бал = 3 бала).

Виберіть декілька правильних відповідей:

1. Основними типами ґрунтів зони мішаних лісів України є ... :
а) дерново-підзолисті; б) алювіальні річкові; в) сірі-лісові; г) чорноземи;
д) торфово-болотні.
2. Найбільш типовими представниками флори степу на території України є:
а) бук; б) ковила; в) дуб; г) граб; д) тонконіг.
3. До природних ландшафтів на рівнинній території України відносять:
а) мішано-лісові; б) лісостепові; в) степові; г) тундрові;
д) пустельні; е) арктичні; ж) промислові.

III рівень (2 x 1,5 бала = 3 бала).

1. **Встановіть відповідність** між характерними представниками тваринного світу і природними біотопами, у яких вони поширені:

<i>Біотоп</i>	<i>представниками тваринного світу</i>
1) Лісостеп;	А) сліпак звичайний;
2) Піски Придніпров'я;	Б) олень благородний;
3) Плавні;	В) лебідь-шипун;
4) Болота;	Г) ящірка піщана;
	Д) черепаха болотна.

2. **Розмістіть назви** одиниць фізико-географічного районування в ієрархічній послідовності:
а) природна підзона; б) фізико-географічна область;
в) природна зона; г) географічний пояс.

IV рівень (1 x 3 бала = 3 бала).

1. Чому посухи і суховії рідко трапляються на заході лісостепу?
2. Як пристосувалися рослини до життя в умовах степу?

3. У лісах утворюється більше рослинної маси, але ґрунти підзолисті, у степовій зоні рослинної маси менше, а ґрунти – чорноземи. Поясніть цю суперечність.

**Тестовий контроль з теми:
«Ґрунти. Рослинний і тваринний світ. ПТК рівнин»
II варіант**

I рівень (6 x 0,5 бала = 3 бала).

Виберіть тільки одну правильну відповідь.

1. Рослини, які збереглися з давніх геологічних епох і зростають на невеликій території називаються:
а) ендеміками; б) екзотиками; в) реліктами; г) первоцвітами.
2. Рослина – символ України:
а) черемха; б) мальва; в) верба; г) барвінок.
3. Про яке рослинне угруповання йде мова:
«Із трав'янистої рослинності переважають злаки – ковила, типчак, з різнотрав'я – конюшина, маренка; з ефемерів та ефемероїдів – незабудка.»
а) чагарникові степи; б) заплавні луки; в) мішані ліси; г) лучні степи.
4. Серед вказаних представників тваринного світу степової зони помилково вказано:
а) ховрах сірий; б) тушканчик; в) рись; г) хом'як; д) куниця; е) їжак.
5. Найменші ПТК називають:
а) ландшафтами; б) урочищами; в) фаціями; г) ділянками.
6. Які з перелічених ландшафтів відносяться до антропогенних:
а) болото; б) ліс; в) кар'єр; г) гора.

II рівень (3 x 1 бал = 3 бала).

Виберіть декілька правильних відповідей:

1. До природних компонентів ландшафтів належать:
а) гірські породи; д) ґрунти;
б) рельєф; е) рослинний і тваринний світ;
в) клімат; ж) населені пункти;
г) води; з) обмін мінеральних і органічних речовин.
2. Найбільш типовими представниками листяних порід Полісся на території України є:
а) дуб; б) тополя; в) смерека; г) акація; д) вільха; е) береза.
3. Найбільш типовими представниками тваринного світу степу є:
а) білки; б) ондатри; в) польові миші; г) ховрахи; д) лелеки.

III рівень (2 x 1,5 бала = 3 бала).

1. Встановіть відповідність між:

Природна зона

1) Лісостепова;

2) Степова.

Природна провінція

А) Дністровсько-Дніпровська височина;

Б) Причорноморська середньо-стєпова;

В) Середньоруська височина;

Г) Лівобережно-Дніпровська-Приазовська;

Д) Донецька північно-стєпова.

2. Встановіть співвідношення між типами ґрунтів і рослинними угрупованнями:

1) дерново-підзолисті;

2) лучні і дернові;

3) типові чорноземи;

4) сірі лісові.

А) широколисті ліси;

Б) мішані ліси;

В) заплави річок;

Г) лучні степи.

IV рівень (1 x 3 бала = 3 бала).

1. Проаналізуйте та поясніть закономірності поширення рослинності на території України.
2. Охарактеризуйте зміни у тваринному світі України, зумовлені впливом господарської діяльності людей.

3. Поясніть, у чому полягає суть фізико-географічного районування. Назвіть основні його одиниці на території України.

**Тестовий контроль з теми:
«Карпати, Кримські гори. Чорне та Азовське море»
I варіант**

I рівень (6 x 0,5 бала = 3 бала).

Виберіть тільки одну правильну відповідь.

1. Найбільша затока Чорного моря:
а) Джарилгацька; б) Каркінітська; в) Феодосійська; г) Одеська.
2. Головною частиною Кримських гір є:
а) Головне пасмо; б) Внутрішнє пасмо; в) Зовнішнє пасмо.
3. Найбільша затока Азовського моря є:
а) Темрюцька; б) Арабатська; в) Бердянська; г) Сиваш.
4. В якому напрямку простягаються Карпатські гори;
а) з заходу на схід; в) з північного-заходу на південний-схід;
б) з півночі на південь; г) з північного-сходу на південний-захід.
5. Для яких гірських масивів України характерні бризові вітри:
а) Криму; б) Українських Карпат.
6. В якому напрямку ідуть течії Чорного та Азовського морів:
а) за годинниковою стрілкою; б) проти годинникової стрілки.

II рівень (3 x 1 бал = 3 бала).

1. **Закінчіть речення:** Українські Карпати і Кримські гори виникли в ...
2. **Які твердження правильні:**
а) найвищою частиною Кримських гір є Головне пасмо;
б) найвищою частиною Українських Карпат є Вулканічна Карпатська обл.;
в) найвищою частиною Українських Карпат є Полонинсько-Чорногірська обл.
3. **Виберіть правильні відповіді:**
а) для Чорного моря середня солоність 17-18‰ ;
б) Азовське море глибше за Чорне море;
в) Чорне та Азовське море утворилися із Сарматського моря.

III рівень (2 x 1,5 бала = 3 бала).

1. Встановіть відповідність:

1) Чорне море	А) Феодосійська затока
	Б) острів Зміїний
2) Азовське море	В) Джарилгацька затока
	Г) протока Босфор
	Д) Арабатська Стрілка.

2. Встановіть співвідношення між колонками:

1) куеста	А) вершини гірських хребтів
2) кари	Б) куполовидні підняття
3) полонини	В) Мужієвське родовище
4) лаколіти	Г) асиметричні гори
5) золото і уран	Д) льодовикові поглиблення.

IV рівень (1 x 3 бала = 3 бала).

1. Проаналізуйте причини і наслідки негативних фізико-географічних процесів і явищ в Українських Карпатах. Запропонуйте власні шляхи і напрямки щодо їх запобігання.
2. Запропонуйте способи запобігання зсувам на Південному березі Криму та способи боротьби з їхніми негативними наслідками.

**Тестовий контроль з теми:
«Карпати, Кримські гори. Чорне та Азовське море»**

II варіант

I рівень(6 x 0,5 б. = 3 бали).

Виберіть тільки одну правильну відповідь.

1. Чорне море з'єднується з Азовським через:
а) Керченську протоку; б) Босфор; в) Дарданелли; г) Джарилгацьку протоку.
2. Найбільшою в Криму є така природна область:
а) Кримська передгірна лісостепова область; б) головне пасмо Кримських гір.
3. Найбільша коса Азовського моря це:
а) Арабатська стрілка; б) Білосарайська; в) Бердянська; г) Обитічна.
4. На особливості Кримських гір впливають такі фактори:
а) висота і орієнтація схилів гірських хребтів;
б) розташування території в межах помірного кліматичного поясу.
5. В якій гірській системі знаходиться найвищий водоспад в Європі:
а) Кримські гори; б) Українські Карпати.
6. Найбільший лиман Чорного моря:
а) Дністровський; б) Хаджибейський; в) Куяльницький.

II рівень(3 x 1 бал = 3 бали)

1. Закінчить речення:

В Чорному морі знижується кількість кисню і зростає кількість сірководню тому, що... .

2. Які твердження правильні?

- а) Південне узбережжя Криму знаходиться в зоні субтропічного клімату;
 - б) в Українських Карпатах на вершинах багато льодовиків і снігу,
 - в) Українські Карпати — середньовисотні гори.
- 3. Виберіть які корисні копалини є в Чорному морі:**
- а) нафта і газ; б) кам'яна сіль; в) кам'яне вугілля.

III рівень(2 x 1,5 б. = 3 бали).

1. Встановіть співвідношення:

1) Українські Карпати	А) водоспад Учансу;
	Б) річка Тиса;
2) Кримські гори	В) озеро Синевір;
	Г) річка Салгир,
	Д) гора Ай-Петрі;
	Е) природний заповідник «Горгани».

2. Знайти відповідність об'єктів:

1) гора Говерла	А) мають густу річну мережу;
2) Великий каньйон	Б) знаходяться в Криму;
3) Українські Карпати	В) вершина Кримських гір;
4) печера Мармурова	Г) знаходиться в Чорногорії;
5) яйла	Д) карстова форма рельєфу.

IV рівень(1 x 3 бала = 3 бала).

1. Охарактеризуйте особливості географічного положення Чорного моря та зумовлені ними риси компонентів природи цієї території.
2. Дайте порівняльну характеристику Закарпаття і Південного берега Криму.

**Тестовий контроль з теми:
«Використання природних умов і природних ресурсів та їх охорона»**

I варіант

I рівень (6 x 0,5 бала = 3 бала).

Виберіть тільки одну правильну відповідь.

1. Вкажіть, у якому році була аварія на Чорнобильській АЕС:

- а) 1984; б) 1985; в) 1986; г) 1987.
2. Встановіть, який із запропонованих заповідників є біосферним:
а) Медобори; б) Карпатський; в) Луганський; г) Кримський.
3. Визначте, які підприємства України найбільше забруднюють атмосферу:
а) металургійні; б) машинобудівні; в) деревообробні; г) текстильні.
4. Вкажіть, якими ресурсами Україна недостатньо забезпечена:
а) рекреаційними; б) земельними; в) мінеральними; г) лісовими.
5. Виберіть назву природоохоронного об'єкта, який вивчає і займається охороною усюю природи та рідкісних об'єктів неживої природи:
а) біосферний заповідник; в) національний природний парк;
б) заказник; г) пам'ятник природи.
6. Вкажіть, який моніторинг здійснюють на різноманітних станціях та в стаціонарах:
а) глобальний; б) місцевий; в) регіональний; г) молекулярний.

II рівень (3 x 1 бал = 3 бала).

1. Дайте визначення поняття: «Гео екологія».
2. Оберіть надзвичайні ситуації природного походження:
а) землетрус; б) вибух; в) повінь; г) аварія; д) зсув.
3. Доповніть речення: «Ділянки з будинками відпочинку, пансіонатами, кемпінгами, приміськими зеленими смугами, спортивними таборами – є землі ... призначення».

III рівень (2 x 1,5 бала = 3 бала).

1. Встановіть співвідношення між назвами заповідників та областями, в яких вони знаходяться:

<i>Заповідники</i>	<i>області</i>
1) Медобори;	А) Одеська обл.;
2) Канівський;	Б) Львівська обл.;
3) Розточчя;	В) Житомирська обл.;
4) Поліський;	Г) Рівненська обл.;
5) Дунайський.	Д) Тернопільська обл.;
	Е) Черкаська обл..

2. Встановіть порядок ступеня забрудненої території України від умовно чистої до найбільш забрудненої:
а) Херсон; б) Тернопіль; в) Дніпропетровськ; г) Житомир; д) Чорнобиль.

IV рівень (1 x 3 бала = 3 бала).

1. Розкажіть про моніторинг навколишнього середовища в Україні.
2. Чому відбувається підняття рівня сірководневого шару в Чорному морі? Зробіть припущення щодо наслідків цього явища.

Тестовий контроль з теми:

«Використання природних умов і природних ресурсів та їх охорона»

II варіант

I рівень (6 x 0,5 бала = 3 бала).

Виберіть тільки одну правильну відповідь.

1. Вкажіть, у якому році було затверджено Кодекс України про надра:
а) 1994; б) 1993; в) 1992; г) 1991.
2. Встановіть, який із запропонованих заповідників є біосферним:
а) Горгани; б) Рівненський; в) Канівський; г) Дунайський.
3. Вкажіть, які озера України найбільше забруднені:
а) Карпатські; б) Кримські; в) Придунайські; г) Шацькі.
4. Вкажіть, якими ресурсами Україна недостатньо забезпечена:
а) кліматичними; б) водними;
в) мінеральними; г) тваринними.

5. Виберіть назву природоохоронного об'єкта, який є науковим об'єктом міжнародного призначення:

- а) біосферний заповідник;
- б) заказник;
- в) національний природний парк;
- г) пам'ятник природи.

6. Вкажіть, який моніторинг здійснюють в біосферних заповідниках:

- а) глобальний;
- б) місцевий;
- в) регіональний;
- г) молекулярний.

II рівень (3 x 1 бал = 3 бала).

1. Дайте визначення поняття: «Моніторинг».

2. **Оберіть** надзвичайні ситуації природного походження:

- а) злива;
- б) викид шкідливих речовин;
- в) паводок;
- г) пожежа;
- д) руйнування будівель.

3. **Доповніть речення:** «Ділянки з природними лікувальними ресурсами, що

використовуються для лікування або профілактики захворювання – є землі ... призначення».

III рівень (2 x 1,5 бала = 3 бала).

1. **Встановіть співвідношення між назвами заповідників та областями, в яких вони знаходяться:**

Заповідники

області

1) Чорноморський;

А) АР Крим;

2) Стрільцівський степ;

Б) Луганська обл.;

3) Горгани;

В) Житомирська обл.;

4) Казантипський;

Г) Миколаївська обл.;

5) Асканія-Нова.

Д) Херсонська обл.;

Е) Івано-Франківська обл..

2. Встановіть порядок ступеня забруднення міст України від умовно чистої до найбільш забрудненої:

- а) Одеса;
- б) Луцьк;
- в) Донецьк;
- г) Львів;
- д) Прип'ять.

IV рівень (1 x 3 бала = 3 бала).

1. Дайте характеристику категоріям природно-заповідного фонду України.

2. Чому зростає солоність вод Азовського моря? Які наслідки цього явища ви можете назвати?

Питання підсумкового контролю з навчальної дисципліни «Фізична географія України»

1. Фізико-географічне положення, крайні точки і кордони України.
2. Історія фізико-географічних досліджень в Україні.
3. Основні завдання фізичної географії України на сучасному етапі.
4. Орографічна характеристика території України. Сейсмічність і грязьовий вулканізм.
5. Геологічна будова України. Древня платформа.
6. Геологічна будова України. Молоді платформи і складчасті області
7. Історія геологічного розвитку території України.
8. Геоморфологічна будова рівнинної частини України. Геоморфологічні рівні.
9. Морфоструктури і морфоскульптури України. Географія морфоскульптур
10. Горючі корисні копалини України та пояснення їх різноманітності.
11. Негорючі корисні копалини України (рудні, нерудні), їх зв'язок з геологічною будовою.
12. Взаємодія основних кліматоутворюючих факторів на території України.
13. Характеристика річного ходу кліматичних елементів.
14. Особливості формування клімату України та його характеристика влітку.
15. Особливості формування клімату України та його характеристика взимку.
16. Пори року в Україні та кліматичне районування її території.
17. Внутрішні води України (характеристика основних річкових басейнів).
18. Характеристика річкової сітки України, гідрологічного, гідрохімічного і термічного режиму річок.
19. Внутрішні води України (озера, болота і підземні води, штучні водойми).

20. Ґрунтовий покрив України і широтні закономірності його поширення.
21. Рослинний покрив України і широтні закономірності його поширення.
22. Вертикальна зональність ґрунтово-рослинного покриву в межах України.
23. Характеристика азональних типів рослинності і ґрунтів. Тваринний світ України.
24. Неприятливі фізико-географічні процеси та їх поширення по території України.
25. Ландшафти України. Ландшафтотвірні чинники і класифікація ландшафтів.
26. Фізико-географічне районування території України. Принципи, методи і одиниці районування
27. Екологічні проблеми України та основні напрямки їх вирішення.
28. Зона мішаних лісів (геолого-геоморфологічна будова і кліматична характеристика).
29. Внутрішні води, ґрунтово-рослинний покрив і тваринний світ Українського Полісся.
30. Геологічна будова, рельєф і кліматичні особливості лісостепової зони. Походження лісостепових ландшафтів.
31. Внутрішні води, ґрунтово-рослинний покрив і тваринний світ лісостепу України.
32. Фізико-географічна характеристика Західноукраїнської лісостепової провінції.
33. Фізико-географічна характеристика Дністровсько-Дніпровської лісостепової провінції.
34. Фізико-географічна характеристика Лівобережно-Дніпровської лісостепової провінції.
35. Фізико-географічна характеристика Середньоросійської лісостепової провінції.
36. Фізико-географічна характеристика Сумської області.
37. Степова зона України (геолого-геоморфологічна будова і кліматична характеристика).
38. Внутрішні води, ґрунтово-рослинний покрив і тваринний світ Степу.
39. Північностепова підзона України: фізико-географічна характеристика.
40. Фізико-географічна характеристика Південностепової підзони України.
41. Порівняльна характеристика природних умов Північної і Південної підзон степової зони України.
42. Геолого-геоморфологічна будова, рельєф і кліматична характеристика Українських Карпат.
43. Внутрішні води, ґрунтово-рослинний покрив і тваринний світ Карпат.
44. Регіональні особливості Українських Карпат: фізико-географічні області.
45. Гірський Крим (геологічна будова, рельєф і кліматична характеристика).
46. Внутрішні води, ґрунтово-рослинний покрив і тваринний світ Гірського Криму.
47. Регіональні особливості Кримських гір: фізико-географічні області.
48. Порівняльна характеристика вертикальної зональності гірських регіонів України.
49. Фізико-географічна характеристика Азовського моря.
50. Фізико-географічна характеристика Чорного моря.

6. Програма навчальної дисципліни

6.1. Інформаційний зміст навчальної дисципліни

РОЗДІЛ 1. ЗАГАЛЬНИЙ ОГЛЯД ФІЗИКО-ГЕОГРАФІЧНОГО ПОЛОЖЕННЯ ТА ГЕОЛОГО-ГЕОМОРФОЛОГІЧНОЇ БУДОВИ УКРАЇНИ

Тема 1. Фізико-географічне положення та орографічні складові України.

Широтне та довготне положення України. Площа та крайні точки території України. Центр України та методики його знаходження. Наслідки фізико-географічного положення. Загальні риси орографічної будови України. Височини, низовини, гори України, їх висотні характеристики.

Тема 2. Тектонічна та геологічна будова України.

Літосферні плити. Платформи та рухливий пояс, крупні тектонічні одиниці у їх межах. Дочетвертинні відклади. Четвертинні відклади на території України, їх географія. Неотектонічні рухи. Сейсмічність і грязьовий вулканізм на території України

Тема 3. Історія геологічного розвитку території України.

Формування кристалічного фундаменту древньої платформи та молодих платформ. Формування осадового чохла. Етапи геологічної історії території України. Неоген-

антропогеновий етап. Роль плейстоценових зледенінь у формуванні природи України.

Тема 4. Геолого-геоморфологічна будова України.

Чинники рельєфотворення, їх прояв в Україні. Геоморфологічні рівні. Морфоструктури України. Морфоскульптури України, їх географія. Антропогенні форми рельєфу.

Тема 5. Корисні копалини України.

Класифікація корисних копалин. Паливні, рудні та нерудні корисні копалини України, пояснення їх різноманіття. Зв'язок поширення корисних копалин з геологічною будовою та історією розвитку

РОЗДІЛ 2. ГІДРОКЛІМАТИЧНА ТА ГРУНТОВО-БІОГЕННА ХАРАКТЕРИСТИКА ТЕРИТОРІЇ УКРАЇНИ

Тема 6. Клімат України.

Кліматичні чинники, їх взаємодія над територією України. Кліматичні елементи. Зміни клімату. Сезони року. Кліматичне районування. Неприятливі (стихійні) метеорологічні явища.

Тема 7. Внутрішні води України.

Річкова мережа України. Живлення та типи водного режиму річок. Гідрохімічна та гідротермічна характеристика річок України. Озера України, їх походження і класифікація. Болота України. Штучні водойми.

Тема 8. Ґрунтово-рослинний покрив і тваринний світ України.

Закономірності розміщення ґрунтово-рослинного покриву по території України. Основні типи рослинності, їх географія. Основні типи та підтипи ґрунтів, їх географія. Тваринний світ та його зміни.

Тема 9. Природно-територіальні комплекси (ландшафти).

Природні компоненти. Ландшафтовірні явища та чинники ландшафтотворення, їх прояв в Україні. Морфологічні одиниці ландшафту. Класифікація ландшафтів України.

Тема 10. Фізико-географічне районування території України.

Поняття фізико-географічного районування. Зональний та азоняльний підхід у районування. Історія фізико-географічного районування України. Одиниці фізико-географічного районування та критерії їх виділення. Межі основних фізико-географічних одиниць.

РОЗДІЛ 3. РЕГІОНАЛЬНИЙ ОГЛЯД ПРИРОДНИХ УМОВ РІВНИННОЇ ЧАСТИНИ УКРАЇНИ

Тема 11. Зона мішаних лісів України.

Фізико-географічне положення та геолого-геоморфологічні умови. Гідрокліматична характеристика зони. Ґрунтово-рослинний покрив і тваринний світ. Фізико-географічне районування.

Тема 12. Регіональний огляд зони мішаних лісів в межах України

Волинське Полісся, Житомирське Полісся, Київське Полісся, Чернігівське Полісся, Новгород-Сіверське Полісся.

Тема 13. Зона широколистяних лісів України.

Фізико-географічне положення та геолого-геоморфологічні умови. Гідрокліматична характеристика зони. Ґрунтово-рослинний покрив і тваринний світ. Фізико-географічне районування.

Тема 14. Лісостепова зона України.

Фізико-географічне положення та геолого-геоморфологічні умови. Гідрокліматична характеристика зони. Ґрунтово-рослинний покрив і тваринний світ. Фізико-географічне районування.

Тема 15. Регіональний огляд лісостепової зони в межах України.

Дністерсько-Дніпровський край, Лівобережно-Дніпровський край, Середньоруський лісостеповий край

Тема 16. Степова зона України.

Фізико-географічне положення та геолого-геоморфологічні умови. Гідрокліматична характеристика зони. Ґрунтово-рослинний покрив і тваринний світ. Фізико-географічне районування.

Тема 17. Регіональний огляд степової зони в межах України.

Північностепова підзона. Середньостепова підзона. Південностепова (сухостепова) підзона

РОЗДІЛ 4. ПРИРОДНІ КОМПЛЕКСИ ГІР ТА МОРІВ УКРАЇНИ

Тема 18. Українські Карпати.

Фізико-географічне положення та геолого-геоморфологічна будова. Гідрокліматичні характеристики країни, їх зміни з висотою. Висотна поясність ґрунтово-рослинного покриву і тваринного світу. Фізико-географічне районування.

Тема 19. Фізико-географічні області Українських Карпат.

Передкарпатська фізико-географічна область. Область Зовнішніх Карпат. Вододільно-Верховинська фізико-географічна область, Полонинсько-Чорногірська фізико-географічна область, Рахівсько-Чивчинська фізико-географічна область, Вулканічні Карпати, Закарпатська низовина.

Тема 20. Кримські гори.

Фізико-географічне положення та геолого-геоморфологічна будова. Гідрокліматичні характеристики країни, їх зміни з висотою. Висотна поясність ґрунтово-рослинного покриву і тваринного світу. Фізико-географічне районування.

Тема 21. Чорне море.

Фізико-географічне положення та геолого-геоморфологічна будова дна. Розчленованість берегової лінії. Кліматичні умови. Льодові явища. Циркуляція та динаміка водних мас. Гідрохімічна характеристика морських вод. Сірководнева товща та причини її виникнення. Органічний світ та екологічні проблеми Чорного моря.

Тема 22. Азовське море.

Фізико-географічне положення та геолого-геоморфологічна будова дна. Розчленованість берегової лінії. Кліматичні умови. Циркуляція та динаміка водних мас. Льодові явища. Гідрохімічна характеристика морських вод. Солоність води та її динаміка. Органічний світ та екологічні проблеми Азовського моря.

Тема 23. Сучасні геоекологічні проблеми України.

Антропогенне навантаження та антропогенізація ландшафтів України. Геоекологічні проблеми регіонів України та шляхи їх вирішення.

6.2. Структура навчальної дисципліни

Назви розділів і тем	Кількість годин				
	Усього	у тому числі			
		Лекції	Практ.	Лабор.	Конс.
6-й семестр					
РОЗДІЛ 1. ЗАГАЛЬНИЙ ОГЛЯД ФІЗИКО-ГЕОГРАФІЧНОГО ПОЛОЖЕННЯ ТА ГЕОЛОГО-ГЕОМОРФОЛОГІЧНОЇ БУДОВИ УКРАЇНИ					
Тема 1. Фізико-географічне положення та орографічні складові України	9	2		2	5
Тема 2. Тектонічна та геологічна будова України	14	4		4	6
Тема 3. Історія геологічного розвитку території України	9	2	2	2	5
Тема 4. Геолого-геоморфологічна будова України	13	4		4	5
Тема 5. Корисні копалини України	9	2		2	5
Всього 1 розділ	54	14	2	14	26

РОЗДІЛ 2. ГІДРОКЛІМАТИЧНА ТА ҐРУНТОВО-БІОГЕННА ХАРАКТЕРИСТИКА ТЕРИТОРІЇ УКРАЇНИ						
Тема 6. Клімат України	14	4		4		6
Тема 7. Внутрішні води України	14	4		4		6
Тема 8. Ґрунтово-рослинний покрив і тваринний світ України	14	4		4		6
Тема 9. Природно-територіальні комплекси (ландшафти)	10	2		2		6
Тема 10. Фізико-географічне районування території України	10	2	2	2		6
Всього 2 розділ	62	16	2	16		30
Всього за семестр	120	30	4	30		56
6-й семестр						
РОЗДІЛ 3. РЕГІОНАЛЬНИЙ ОГЛЯД ПРИРОДНИХ УМОВ РІВНИННОЇ ЧАСТИНИ УКРАЇНИ						
Тема 11. Зона мішаних лісів України	6	1		1		4
Тема 12. Регіональний огляд зони мішаних лісів України	10	2		2		6
Тема 13. Зона широколистяних лісів України	8	1		1	2	4
Тема 14. Лісостепова зона України	7	1		2		4
Тема 15. Регіональний огляд лісостепової зони	10	2		2		6
Тема 16. Степова зона України	6	1		1		4
Тема 17. Регіональний огляд степової зони	9	2		1		6
Всього 3 розділ	56	10		10	2	34
РОЗДІЛ 4. ПРИРОДНІ КОМПЛЕКСИ ГІР ТА МОРІВ УКРАЇНИ						
Тема 18. Українські Карпати	14	4		4		6
Тема 19. Фізико-географічні області Українських Карпат	11	2		1		8
Тема 20. Кримські гори	9	1		2		6
Тема 21. Чорне море	10	2		2		6
Тема 22. Азовське море	8	2		2		4
Тема 23. Сучасні геоекологічні проблеми України	12	1		1	2	8
Всього 4 розділ	64	12		12	2	38
Всього за семестр	240	22		22	4	65

Теми практичних занять

Виконання практичних робіт даною робочою програмою не передбачено.

Теми лабораторних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Фізико-географічне положення і кордони України	2
2	Тектонічна будова України	2
3	Геологічна будова України	2
4	Історія геологічного розвитку та корисні копалини України	2
5	Геоморфологічна будова України	2
6	Кліматичні умови та ресурси України	2
7	Внутрішні води та водні ресурси України	2
8	Ґрунтово-рослинний покрив і тваринний світ України	2
9	Природні-комплекси та фізико-географічне районування території України	2
10		2
11	Зона мішаних лісів в межах України	2
12	Регіональний огляд зони мішаних лісів України	4
13	Зона широколистяних лісів в межах України	2
14	Характеристика природи Лісостепової зони України	2

15	Регіональний огляд природи лісостепової зони	4
16	Степова зона України	2
17	Регіональний огляд природи степової зони	2
18	Аналіз висотної поясності ландшафтів Українських Карпат	4
19	Аналіз висотної поясності ландшафтів Кримських гір	4
20	Природні комплекси морів, що омивають територію України	2
21		2
22	Геоecологічні проблеми України	2
	Всього	52

7. Рекомендовані джерела інформації

Основні

1. Байцар А.Л. Фізична географія України : навчально-методичний посібник / А. Л. Байцар. – Львів : Львівський нац. ун-т ім. І. Франка, 2012. – 353 с.
2. Бортник С.Ю., Денисик Г.І., Паламарчук Л.В., Рудько Г.І., Стецюк В.В., Хільчевський В.К. Україна, держава: природні умови та ресурси [Електронний ресурс] // Енциклопедія історії України: Україна – Українці. Кн. 1 / Редкол.: В. А. Смолій (голова) та ін. НАН України. Інститут історії України. – К.: В-во «Наукова думка», 2018. – 608 с..
3. – Режим доступу: [http://www.history.org.ua/?termin=1. 2. 3](http://www.history.org.ua/?termin=1.2.3)
4. Паньків З. П. Ґрунти України: навчально-методичний посібник. – Львів : ЛНУ імені Івана Франка, 2017. – 112 с.
5. Шуйський Ю.Д., Вихованець Г.В., Панкратенкова Д.О. Основні риси антропогенного впливу в береговій зоні Чорного та Азовського морів у межах України // Український географічний журнал 2019 (1). С. 8-14.
6. Булава Л.М. Географічне положення, рельєф і геологічна будова України. [Електронний навчальний посібник]. – Полтава: ПДПУ, 2008. – 40 с.
7. Гавриленко О.П. Екогеографія України: Навч. пос. – К.: Знання, 2008. – 646 с.
8. Нетробчук І. М. Фізична географія України: практикум для самостійних та індивідуальних занять / І. М. Нетробчук, С. В. Полянський. – Луцьк : ПП Іванюк В. П., 2015. – 58 с.
9. Нетробчук І. М. Фізична географія України. Практикум для лабораторних занять / І. М. Нетробчук, С. В. Полянський. – Луцьк: ПП Іванюк В.П., 2014. – 140 с.
10. Паранько І.С. Геолого-географічна історія України : навч. посіб. / І.С. Паранько, С.В. Ярков. – Кривий Ріг : Видав. дім, 2006. – 110 с.
11. Паранько І.С. Мінерально-сировинний потенціал України : навч. посіб. / І.С. Паранько, Л.В. Бурман, С.В. Ярков. – Кривий Ріг : Видав. дім, 2011. – 332 с.

Додаткові

1. Заставний Ф.Д. Географія України. – Львів: Світ, 1990. – 358 с.
2. Заставний Ф.Д. Географія України: У 2-х книгах. – Львів: Світ, 1994. – 472 с.
3. Коротун І.М., Коротун Л.К., Коротун С.І. Природні умови та ресурси України: Навч. посібн. – Рівне: Вид-во УДАВГ, 1997. – 175 с.
4. Масляк П.О., Шищенко П.Г. Хрестоматія з географії України. К.: Генеза, 1994. 448 с.
5. Фізична географія України: Робочий зошит для практичних та семінарських занять. Навчальний посібник / О.В. Давидов, Д.С. Мальчикова, Р.П. Мельник. – Херсон: ПП Вишемирський В.С., 2012. – 103 с.
6. Філоненко Ю.М. Особливості поширення гляціальної та флювіогляціальної морфоскульптури в межах басейну річки Снов / Ю.М. Філоненко, О.Ю. Філоненко // Україна : географія цілей та можливостей. Збірник наукових праць. – К.: ВГЛ “Обрії”, 2012. – Т. І. – 358 с. С. 338-340.

Інформаційні ресурси

1. <http://geoswit.ucoz.ru/index/0-10> [Електронний ресурс] / Матеріали з основних тем курсу фізичної географії України.

2. http://geoknigi.com/book_view.php?id=783 [Електронний ресурс] / Пізнавальний сайт «Географія» – велика кількість корисної пізнавальної та наукової інформації з географії України.

3. <http://www.geo-asset.com/tests/3> [Електронний ресурс] / Портал практичної географії (практичні роботи, тести).

4. http://geografica.net.ua/publ/galuzi_geografiji/fizichna_geografija_ukrajini/39 [Електронний ресурс] / Географічний портал «Географіка» – підручники, навчальні посібники, монографії з фізичної географії України.

5. Електронний навчальний курс «Географія України» з картами «Україна та її регіони» (карти України та регіонів, коментарі, статистика та ілюстрації) [Електронний ресурс]. – CD-диск для мережевого використання.

8. Інструменти, обладнання та програмне забезпечення, використання яких передбачає навчальна дисципліна

- Тематичні карти та атласи України;
- підручники та навчальні посібники, зазначені у списку літератури;
- відеоматеріали по темам курсу;
- ілюстративні матеріали (структурно-логічні схеми, таблиці).